

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
VAZIRLAR MAHKAMASI HUZURIDAGI
BIZNES VA TADBIRKORLIK OLIY MAKTABI

IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Yashil

Barqarorlik uchun innovatsiyalar:

Yashil iqtisodiyodga o'tish davrida
biznes va tadbirkorlik bo'yicha

**2025 - yil
1-30-aprel**

**RESEARCH
AND GRANTS UPDATES**

**NAVBATDAN
TASHQARI SON**

<https://gsbe-research.uz/conferences-ups-uz>

conference@gsbe.uz

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor

Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor

Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)

Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.

Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.

Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)

Krissi Luis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)

Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari

Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

Elektron nashr. 112 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyunda ruxsat etildi.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavit Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavit Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Dunyo sug'urta bozorida yashil xizmatlarning taraqqiyot strategiyalari.....	7
Alimov Baxodir Batirovich	
Yashil iqtisodiyot sharoitida amaliy va nazariy treninglar orqali xususiy tadbirkorlik faoliyatining samaradorligini oshirish.....	14
Marupov Kabil Komilovich	
O'zbekiston iqtisodiyotini yashillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning joriy holati tahlili.....	20
Nurmetova Muyassar	
Econometric assessment of the impact of investments on the economic system of Surkhandarya region	29
Nurbek Khatamov	
Debt versus tax financing in infrastructure: impact on employment	37
Raxmatov Firdavs Feruz o'g'li, Kengesbaeva Gulfayruz Azamatovna	
Digital infrastructure and green energy in export diversification: evidence from post-soviet countries.....	47
Sadriiddinov Ulugbek Jaloliddin ugli	
Jahon savdo tashkiloti doirasida O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanish istiqbollari: ko'p tomonlama savdo kelishuvlari tahlili	55
Toshpulatova Malika Ulug'bek qizi	
Развитие финтеха в узбекистане: современное состояние и международный контекст	63
Адилова Сакинахон	
Yashil iqtisodiyotni innovasion rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash	68
Rasulova Dilfuza, Kaytarov Voxid	
Gibrid avtomobillar importida to'lovlar undirish amaliyotini takomillashtirish.....	80
Kaljanov Baxadir Dauletbaevich	
Стратегии корпоративного управления и привлечения иностранных инвестиций в условиях устойчивой экономики	88
Фарход Каракулов	
The impact of WTO accession on Uzbekistan's trade policy: in the case of Kazakhstan	102
Azimjonov Muhammadsoli Muhammadolim o'g'li	

DUNYO SUG'URTA BOZORIDA YASHIL XIZMATLARNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARI

Alimov Baxodir Batirovich

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining
"Loyiha boshqaruvi" kafedrası
professor v.b. PhD, dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada iqtisodiyotning dekarbonizatsiyasi jarayonida qayta tiklanadigan energiya manbalarini keng qo'llash natijasida sug'urta bozorida yuzaga kelayotgan yangi individual va tizimli xavflar tahlil qilinadi. Yevropada yashil iqtisodiyotga o'tishni rag'batlantirishga qaratilgan qoidalar, shuningdek, iste'molchilarning talabidagi o'zgarishlar yashil sug'urta mahsulotlariga bo'lgan ehtiyojni oshirmoqda. Tadqiqot ushbu jarayonni qo'llab-quvvatlaydigan institutsional muhitning shakllanishini, yashil moliya va barqarorlik strategiyalarini rivojlantirishni o'rganadi.

Kalit so'zlar: yashil sug'urta, yashil sug'urtachilar, yashil moliya, sug'urta mahsulotlari, barqarorlik, ekologik barqaror faoliyat.

Abstract: This article analyzes the emergence of new individual and systemic risks in the insurance market as a result of decarbonization and the widespread use of renewable energy sources. New regulations aimed at promoting the transition to a green economy in Europe, along with changes in consumer preferences, are driving increased demand for green insurance products. The study examines the development of an institutional environment supporting this process, as well as the advancement of sustainability and green finance strategies.

Key words: green insurance, green insurers, green finance, insurance products, sustainability, environmentally sustainable activities.

Аннотация: В данной статье анализируется появление новых индивидуальных и системных рисков на страховом рынке в процессе декарбонизации экономики и широкого применения возобновляемых источников энергии. Новые правила, направленные на стимулирование перехода к зеленой экономике в Европе, а также изменения в предпочтениях потребителей способствуют росту спроса на продукты зеленого страхования. Исследование рассматривает формирование институциональной среды, поддерживающей данный процесс, и развитие стратегий устойчивости и зеленых финансов.

Ключевые слова: зеленое страхование, зеленые страховщики, зеленые финансы, страховые продукты, устойчивое развитие, экологически устойчивая деятельность.

KIRISH

Yashil sug'urtachilar axloqiy ta'minotchilardir. Ular o'z siyosatlarini atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv ko'rsatmalariga muvofiqlashtirishga intilmoqda. Ular sug'urta ta'minoti zanjirining har bir qismi axloqiy va mas'uliyatli bo'lishini ta'minlaydi (BMT). Sug'urta sanoati Buyuk Britaniyadagi yirik biznes bo'lib, 1,6 trillion funt sterlinggacha sarmoya kiritmoqda va Buyuk Britaniyada 321 000 kishini ish bilan ta'minlaydi (ABI). Ular Buyuk Britaniya sof qiymatining 25 foizini tashkil etuvchi jami investitsiyalarni boshqaradi (Naturesave Insurance). Bu esa ularning investitsiyalari orqali ma'lum ta'sirga ega ekanligini anglatadi [5].

Global sug'urta sanoati iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish va barqarorlikni rag'batlantirishning shoshilinch ehtiyojidan kelib chiqib, sezilarli o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Dunyo tez-tez va og'ir ob-havo hodisalari, dengiz sathining ko'tarilishi hamda iqlim bilan bog'liq boshqa xavf-xatarlar bilan kurashar ekan, sug'urta texnologiyalari kompaniyalari bu qiyinchiliklarni yengib o'tish uchun faollashmoqda. Barqaror sug'urtaga bo'lgan o'sib borayotgan talab xavflarni baholashda innovatsion yondashuvlar, iqlimga e'tiborli mahsulotlar takliflari va nol emissiyaga erishish majburiyati bilan tavsiflanadi. Hozirda ko'plab sug'urtachilar korxonalar va jismoniy shaxslarni iqlim o'zgarishining moliyaviy ta'siridan himoya qilish uchun maxsus iqlim sug'urtasi mahsulotlarini ishlab chiqmoqda. Shu bilan birga, atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) omillarini anderrayting jarayonlari va investitsiya strategiyalariga integratsiyalashga intilish mavjud.

Global barqarorlik harakati, shuningdek, uglerodni olib tashlash loyihalari va ixtiyoriy uglerod bozorining o'sishini qo'llab-quvvatlovchi uglerod sug'urta bozorlarini yaratishga turtki bo'lmoqda. Butun dunyo bo'ylab hukumatlar va korporatsiyalar aniq nolga teng bo'lgan ulkan maqsadlarni qo'yganligi sababli, sug'urta sektori ushbu o'tishni osonlashtirishda hal qiluvchi rol o'ynamoqda [1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil sug'urta bo'yicha qator olimlarning ta'riflari, qarashlari va internet veb-saytlarida keltirilgan holatlar tahlil qilib chiqildi.

Ekologik sug'urta yoki ekologik sug'urta sifatida ham tanilgan yashil sug'urta atrof-muhitni muhofaza qilish bilan shug'ullanadigan biznes va jismoniy shaxslarni himoya qilish uchun mo'ljallangan siyosatlar va sug'urta imkoniyatlarini o'z ichiga oladi. Ba'zi sug'urta kompaniyalari "yashil" qurilish tizimlari va materiallaridan foydalanadigan ishlab chiqaruvchilar kabi biznesning muayyan turlariga qaratilgan tijorat mulkini sug'urtalash polislarini taklif qilmoqda [4].

Biznes uchun yashil sug'urta. Ishlab chiqaruvchilar kabi biznes hamjamiyatining muayyan segmentlariga qaratilgan ko'plab yashil tijorat mulkini sug'urtalash siyosatlari va tasdiqlar mavjud. Bunga quyidagi siyosatlar misol bo'la oladi:

Yo'qotilgandan keyin "yashil" qurilish tizimlari va standartlarini almashtirish uchun materiallarni o'rnatishni qoplash. Bu ekologik toza almashtirishlarga energiya tejovchi elektr jihozlari va ichki yoritish, suvni tejaydigan sanitariya-tesisat hamda toksik bo'lmagan, past hidli bo'yoqlar va gilam qoplamalari kiradi.

To'liq yo'qotilgan taqdirda "yashil sertifikatlangan" qayta qurishga ruxsat berish. Binoning o'ziga qo'shimcha ravishda, bu qoplama isitish, ventilyatsiya, konditsionerlik tizimlarini muhandislik tekshiruvlari, binolarni qayta sertifikatlash to'lovlari, vegetativ yoki o'simliklar bilan qoplangan tomlarni almashtirish, chiqindilarni qayta ishlash va muqobil energiya ishlab chiqaruvchi uskunalar shikastlanganda daromad va xarajatlarni yo'qotish uchun to'lovlarni o'z ichiga oladi [3].

Yashil sug'urta shunchaki marketing sxemasi emas – bu strategik biznes harakati. Sug'urta mahsulotining monetizatsiyalangan uglerod izi umumiy nisbatga 2–4 foiz punktga ta'sir qilishi mumkin. Yashil sug'urta mahsulotlarini taklif qilish orqali sug'urtachilar raqobatbardosh ustunlikka ega bo'lishi, ekologik toza mahsulot va xizmatlarga o'sib borayotgan talabni qondirishi hamda o'zlarining qiymat zanjiri bo'ylab toza nol emissiyaga erishishi mumkin. Bundan tashqari, yashil sug'urta mahsulotlari iqlim bilan bog'liq xavflarni kamaytirishga yordam beradi va sug'urtalanganlarga moliyaviy xavfsizlikni ta'minlaydi. Ular, shuningdek, investorlar ishonchini oshiradi, chunki atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari borgan sari muhim sarmoyaviy mezoniga aylanmoqda [6].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Yashil sug'urta ekologik barqaror faoliyatni qo'llab-quvvatlash uchun mo'ljallangan sug'urta mahsulotlari, amaliyotlari va risklarni boshqarish strategiyalarini anglatadi. Yashil sug'urta ortidagi metodologiya sug'urta takliflarini ekologik toza xulq-atvorni rag'batlantirish, yashil iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlash va ekologik xavflarni yumshatish yo'llari bilan shakllantirishni o'z ichiga oladi (1,2-jadval).

1-jadval. Yashil sug'urta metodologiyasining asosiy komponentlari [7]

Komponentlar	Komponentlarning tarkibi
Atrof-muhitga ta'sirga qaratilgan xavflarni baholash	Nafaqat an'anaviy xavf omillarini (masalan, mulkiy zarar yoki javobgarlik), balki ekologik xavflarni (ifloslanish, uglerod chiqindilari, biologik xilma-xillikning yo'qolishi) baholash; Atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) ko'rsatkichlarini anderrayting va narxlashda faktoring.
Barqaror anderrayting siyosati	Ekologik toza amaliyotlarni amalga oshiruvchi korxonalar va jismoniy shaxslar uchun imtiyozli shartlar; Atrof-muhitga sezilarli zarar etkazadigan faoliyatni sug'urta qilishdan bosh tortish (masalan, ko'mir qazib olish, noqonuniy daraxt kesish).
Yashil mahsulotlarni ishlab chiqish	Qayta tiklanadigan energiya loyihalari, elektr transport vositalari, barqaror binolar va uglerodni qoplash loyihalari uchun maxsus sug'urta mahsulotlarini taklif qilish; Ifloslanish holatlarida atrof-muhitni qayta tiklash xarajatlarini qoplash.
Barqaror xulq-atvor uchun rag'batlantirish	Uglerod izlari kamayganini yoki barqaror operatsiyalarni (masalan, yashil qurilish materiallaridan foydalanish, energiyadan samarali foydalanish) ko'rsatuvchi sug'urta egalari uchun chegirmalar, bonuslar yoki past mukofotlar.

Barqarorlik tamoyillari bilan da'volarni boshqarish	Da'volardan keyin ekologik toza ta'mirlash va qayta qurishni targ'ib qilish (masalan, yashil sertifikatlangan pudratchilar, kam uglerodli materiallardan foydalanish).
Yashil aktivlarga mukofotlarni investitsiya qilish	Sug'urtalovchilar to'plangan mukofotlarni barqaror investitsiyalarga (yashil obligatsiyalar, qayta tiklanadigan energiya loyihalari) sarmoya oqimini atrof-muhit maqsadlari bilan moslashtirish uchun investitsiya qiladilar.
Normativ va hisobot talablariga muvofiqligi	Iqlim bilan bog'liq moliyaviy ma'lumotlarni oshkor qilish bo'yicha ishchi guruh (TCFD) va Evropa Ittifoqining barqaror moliyasini oshkor qilish reglamenti (SFDR) kabi ramkalar bilan moslashish.

2-jadval. Yashil sug'urta metodologiyasini joriy etish bosqichlari [7]

Bosqichlar	Bosqichlarning harakatlari
1-bosqich	Yashil mezonlarni aniqlash – “yashil” xavf va loyihalarni tashkil etuvchi aniq ta’riflarni belgilashdir.
2-bosqich	ESGni xavf modellariga integratsiyalash - ESG xavf omillarini kiritish uchun andarrayting modellarini sozlash kerak.
3-bosqich	Yashil sug’urta mahsulotlarini loyihalash - toza energiya, barqaror qishloq xo’jaligi, yashil binolar va boshqalar uchun sug’urta echimlarini ishlab chiqish.
4-bosqich	Mijozlar va agentlarni o’rgatish - ichki guruhlar va mijozlarni yashil sug’urta amaliyotlarining afzalliklariga o’rgatish kerak.
5-bosqich	Monitoring va hisobot tizimlarini yaratish - sug’urtalangan loyihalarning atrof-muhitga ta’sirini kuzatish va barqarorlik hisobotlarini nashr etish.
6-bosqich	Siyosat va bozor o’zgarishlariga moslash - yangi yashil qoidalar va bozor talablariga tezkor bo’lish kerak.

Yashil sug'urta mahsulotlariga misollar: yashil mulk sug'urtasi (barqaror binolarni qoplash), ekologik javobgarlik sug'urtasi (ifloslanishni tozalash xarajatlari), qayta tiklanadigan energiya sug'urtasi (quyosh, shamol, gidroenergetika loyihalari), uglerod krediti sug'urtasi (uglerod kompensatsiyasi xaridorlari va sotuvchilarini himoya qiladi).

TAHLIL VA NATIJALAR

Yashil sug'urta mahsuloti an'anaviy sug'urta mahsulotining barcha elementlarini o'z ichiga oladi, lekin aylanma iqtisodiyot va ekologik barqarorlikni ta'minlaydigan qo'shimcha yondashuv hamda shartlarga ega. Bularga quyidaqilar kiradi:

- Qayta ishlangan materiallar va ehtiyot qismlarni almashtirish o'rniga ta'mirlashni afzal ko'radigan shartlar;
- Atrof-muhit mezonlari tufayli ma'lum xavflarni istisno qiladigan shartlar;
- Sug'urta va kutilayotgan da'volar bilan bog'liq uglerod izini to'g'ri narxlash;
- Sug'urtalovchining qolgan uglerod izini qoplash majburiyati.

Masalan, yashil avtomobil sug'urtasi mahsulotida sug'urtalovchi ta'minot zanjiri (avtomobil ustaxonalari va ta'mirlash firmalari) bilan bog'liq da'volarning ekologik standartlarga rioya qilinishini hamda almashtirishdan ko'ra ta'mirlashni birinchi o'ringa qo'yilishini ta'minlashi, xavfsiz va yaroqli holatda qayta ishlangan ehtiyot qismlardan maksimal darajada foydalanilishini kafolatlaydi.

Issiqxona gazlarini hisobga olish va hisobot berish nuqtayi nazardan, avtomobil sug'urtasi polisi bilvosita 3-tur emissiyaning ikkita manbasini qamrab olishi kerak:

- Sug'urtalangan avtomobil tufayli yuzaga keladigan emissiyalar (sug'urta bilan bog'liq emissiyalar);
- Zararlarni bartaraf etish natijasida yuzaga keladigan emissiyalar (da'volar bilan bog'liq emissiyalar).

Shunday qilib, avtomobil sug'urtasini chinakam nol sifatida belgilash uchun sug'urtalovchi ushbu emissiyalarning barchasini imkon qadar kamaytirishi va qolgan emissiyalarni to'liq bartaraf etishini ta'minlashi kerak.

2025-yildan 2033-yilgacha “Yashil sug’urta” global bozori taxminan 15,3 milliard dollarga baholangan bo‘lib, 2033-yilga kelib 38,6 milliard dollarga yetishi kutilmoqda. Bu esa 2025–2033-yillar davomida yillik o‘sish sur’ati (CAGR) 9,7 foizni tashkil etishini anglatadi. Yashil sug’urta ekologik barqarorlikni ta’minlovchi sug’urta polislarini nazarda tutadi. U ekologik toza amaliyotlarni rag‘batlantiradigan, kam uglerodli chiqindilar uchun imtiyozlarni taklif qiladigan va yashil energiya loyihalarini qamrab oluvchi sug’urta polislarini o‘z ichiga oladi. Atrof-muhit muammolari global miqyosda kuchayib borar ekan, jismoniy shaxslar, korxonalar va hukumatlar o‘zlarining barqarorlik maqsadlariga mos keladigan sug’urta mahsulotlarini tobora ko‘proq izlamogda (1-rasm).

Bozor faktlari	Mintaqaviy bozor tushunchalari	Asosiy kompaniya reytingi
Value in USD Million 2021 2033 CAGR (%)	■ Shimoliy Amerika ■ Yevropa ■ Lotin Amerikasi ■ Osiyo Tinch okeani ■ Yaqin Sharq va Afrika	Company A Company B Company C Company D Company E
Hisobot 2021 yildan 2033 yilgacha bo'lgan davrda daromadlar bo'yicha bozor taxminiy prognozlarini taqdim etadi: Tarixiy davr: 2021 yildan 2023 yilgacha; Asosiy yil: 2023; Reja yili: 2024-2033.	Hisobot quyida tilga olingan har bir mintaqa uchun bozor hajmi va u bilan bog'liq mamlakatlarni taqdim etadi: Shimoliy Amerika Yevropa Lotin Amerikasi Osiyo Tinch okeani Yaqin Sharq va Afrika	Hisobot bozorda faoliyat yuritayotgan asosiy o'yinchilarning bozor ulushlari bilan birga chuqur tahlilini o'z ichiga oladi. Kompaniyalar quyidagi ma'lumotlar ko'rsatkichlari asosida tahlil qilinadi: Kompaniya haqida umumiy ma'lumot Moliyaviy sharh Mahsulot/xizmat takliflari Oxirgi voqealar

1-rasm. "Yashil sug'urta" global bozori holatlari tahlili[2]

Yashil sug'urta bozorining o'sishiga atrof-muhitni muhofaza qilishga bo'lgan e'tiborning kuchayishi, yashil investitsiyalarni rag'batlantirishga qaratilgan hukumat tashabbuslari hamda iqlim o'zgarishi va barqarorlik masalalarida iste'molchilarning xabardorligi oshishi kabi omillar sabab bo'lmoqda. Bundan tashqari, elektr transport vositalari, qayta tiklanadigan energiya yechimlari va yashil binolarning tobora ortib borayotgani ixtisoslashtirilgan sug'urta qoplamalariga bo'lgan talabni oshirmoqda. Sug'urtalovchilar elektr transport vositalari, quyosh energiyasi tizimlari va ekologik toza mulk loyihalarini qoplash kabi ekologik tashabbuslar uchun moslashtirilgan siyosatlarini tobora ko'proq taklif qilmoqda. Shuningdek, COVID-19 pandemiyasi barqarorlikka bo'lgan e'tiborni kuchaytirdi va ko'proq sug'urta kompaniyalarini yashil amaliyotlarni o'z takliflariga qo'shishga undadi. Natijada, yashil sug'urta kengroq sug'urta sektorining muhim tarkibiy qismi sifatida e'tibor qozonmoqda [2].

Bozorning asosiy holatlari tahlili:

- Yashil sug'urta (Green Insurance) bozorining hajmi 2023-yilda 15,3 milliard dollarga baholangan bo'lib, 2033-yilga kelib 38,6 milliard dollarga yetishi kutilmoqda;
- Bozor 2025–2033-yillar davomida yillik o'sish sur'ati (CAGR) 9,7 foizni tashkil etishi kutilmoqda;
- Ekologik toza binolar va qayta tiklanadigan energiya loyihalarini ko'payishi tufayli hayot sug'urtasi va mulkni sug'urtalashga bo'lgan talab ortib bormoqda;
- Elektr transport vositalarining (EV) keng qabul qilinishi yashil avtomobil sug'urtasiga bo'lgan talabni oshirishi kutilmoqda;
- Dunyo bo'ylab hukumatlar imtiyozlar va qulay qoidalar orqali yashil sug'urta polislarini targ'ib qilmoqda;
- Barqaror investitsiyalarning ortib borayotgan tendensiyasi hamda iste'molchilar orasida iqlim o'zgarishi to'g'risidagi xabardorlikning oshishi asosiy omillar hisoblanadi;
- Shimoliy Amerika eng yirik mintaqaviy bozor bo'lib, Osiyo–Tinch okeani mintaqasi prognoz davrida eng tez o'sishi kutilmoqda;
- Korporativ barqarorlik va ekologiyaga asoslangan biznes amaliyotiga bo'lgan tobora ortib borayotgan e'tibor yashil sug'urtaga bo'lgan talabni yanada oshirmoqda (3-jadval).

3-jadval. Yashil sug'urta bozori hududiy bozor hajmi 2025 va 2033-yillar [2]

Mintaqa	Bozor hajmi 2024 (million dollar)	Bozor hajmi 2023 (million dollar)
Shimoliy Amerika	8250	21000
Yevropa	3500	8200
Lotin Amerikasi	2100	5000
Osiyo Tinch okeani	900	2400
Yaqin Sharq va Afrika	550	1000

Yashil sug'urta bozorining o'sishiga bir qator omillar sabab bo'lmoqda, bunda ekologik barqarorlik yetakchi katalizator hisoblanadi. Butun dunyo bo'ylab hukumatlar korxonalar va jismoniy shaxslarni qayta tiklanadigan energiya yechimlaridan tortib, ekologik toza transport vositalari va barqaror qurilishgacha bo'lgan sohalarda yashil amaliyotlarni qo'llashga undaydigan siyosatlarini amalga oshirmoqda. Ushbu tartibga soluvchi turtki yashil sug'urta mahsulotlarining o'sishi uchun qulay muhit yaratmoqda. Masalan, Yevropa Ittifoqi hukumatlari 2050-yilgacha uglerod neytralligini targ'ib qilish bo'yicha Yevropa Yashil bitimi kabi dasturlarni amalga oshirmoqda. Bu tashabbuslar yashil energiya loyihalari va elektr transport vositalari uchun ixtisoslashtirilgan sug'urta mahsulotlariga talabni keltirib chiqarmoqda. Bundan tashqari, ekologik toza amaliyotlarni qo'llaydigan korxonalar va jismoniy shaxslarga soliq hamda boshqa imtiyozlar taqdim etilmoqda, bu esa yashil sug'urta echimlariga bo'lgan talabni kuchaytirmoqda.

Iqlim o'zgarishi va atrof-muhit degradatsiyasi haqidagi xabardorlikning ortishi iste'molchilarni ham, biznesni ham barqarorlik sari faol qadamlar qo'yishga undamoqda. Sug'urta kompaniyalari energiya tejovchi uylar uchun sug'urta polislari, yashil qurilish sertifikatlari, elektr transport vositalari va qayta tiklanadigan energiya loyihalari kabi tashabbuslarni qamrab oluvchi mahsulotlarni ishlab chiqish orqali ushbu talabga javob bermoqda. Iste'molchilar o'z investitsiyalari va sug'urta siyosatlarini ekologik ongli qadriyatlariga ko'proq moslashtirishga intilar ekan, yashil sug'urtaga bo'lgan talab ortib bormoqda.

Katta potentsialga qaramay, bir qator muammolar yashil sug'urta bozorining o'sishiga to'siqinlik qilishi mumkin. Asosiy cheklavlardan biri – iste'molchilar o'rtasida yashil sug'urta mahsulotlari haqida xabardorlik va tushunchaning yetarli emasligi. Ekologik toza echimlarga talab ortib borayotgan bo'lsa-da, ko'plab jismoniy shaxslar va korxonalar yashil sug'urta mahsulotlarining mavjudligi yoki afzalliklari haqida bilishmaydi. Sug'urta kompaniyalari ushbu to'siqni yengib o'tish uchun iste'molchilarga yashil siyosatni tanlash afzalliklari haqida ma'lumot berishga sarmoya kiritishi lozim.

Yana bir cheklov – yashil sug'urta mahsulotlari bilan bog'liq yuqori narx. Yashil sug'urta ekologik toza tashabbuslarni qoplashga mo'ljallangan bo'lsa-da, bunday siyosatlar uchun to'lovlar ixtisoslashgan sug'urta xususiyati sababli odatdagi sug'urtadan yuqori bo'ladi. Bu narx-navoga sezgir bo'lgan iste'molchilar va korxonalarni yashil sug'urtani tanlashdan to'xtatib qo'yishi mumkin, ayniqsa arzonlik muhim omil bo'lgan rivojlanayotgan bozorlarda. Bundan tashqari, yashil sug'urta bozori hali ham rivojlanishning dastlabki bosqichida bo'lib, ko'plab mintaqalarda bunday mahsulotlar uchun normativ-huquqiy baza to'liq ishlab chiqilmagan. Standartlashtirilgan siyosat va qoidalarning yo'qligi sug'urtalovchilar hamda mijozlar uchun noaniqlik tug'dirishi mumkin, bu esa bozorning to'liq potentsialiga erishishga to'siqinlik qilmoqda.

Yashil sug'urta bozori turli sektorlarda barqarorlikka o'tish kuchayayotgani sababli muhim o'sish imkoniyatlarini taqdim etmoqda. Hukumatlar va korporatsiyalar ekologik barqarorlikka e'tibor qaratishda davom etar ekan, yashil tashabbuslarni qo'llab-quvvatlovchi sug'urta mahsulotlariga talab ortmoqda. Bu tendensiya, ayniqsa, qayta tiklanadigan energiya sektorida yaqqol namoyon bo'lib, yashil sug'urta polislariga quyosh, shamol va gidroenergetika loyihalarini qoplash imkonini beradi.

Bundan tashqari, elektr transport vositalarining (EV) tez o'zlashtirilishi yashil sug'urta bozori uchun katta imkoniyatdir. Global EV sotuvi sezilarli darajada oshishi kutilayotganligi sababli, elektr transport vositalari egalari uchun moslashtirilgan sug'urta mahsulotlariga ehtiyoj ortmoqda. Sug'urta kompaniyalari batareyalarni almashtirish, zaryadlash infratuzilmasi va boshqa EV bilan bog'liq xavflarni qoplaydigan maxsus siyosatlarini ishlab chiqishlari mumkin.

Yana bir imkoniyat – barqaror binolar va ekologik toza qurilish loyihalariga bo'lgan qiziqishning ortib borishi. Ko'proq korxonalar va uy-joy mulkdorlari yashil binolar sertifikatlarini tanlayotgani sababli, energiya tejovchi binolar, quyosh panellari va boshqa barqaror xususiyatlarni qamrab oluvchi sug'urta mahsulotlariga talab oshmoqda. Bu sug'urtachilar uchun yashil qurilish sektori uchun moslashtirilgan siyosatlarini yaratish orqali sezilarli o'sish imkoniyatini taqdim etadi.

Nihoyat, barqaror investitsiyalarning o'sishi sug'urtachilarga investorlarning yashil maqsadlariga mos keladigan mahsulotlarni taklif qilish imkonini beradi. Yashil obligatsiyalar, barqaror aktivlar va ekologik toza loyihalar uchun sug'urta qoplamasini taqdim etish orqali sug'urtachilar barqaror moliyaga bo'lgan qiziqishning ortib borayotganidan foydalanishlari mumkin.

Hayot sug'urtasi. Hayotni sug'urtalash yashil sug'urta bozorining asosiy segmentlaridan biridir. Sanoatning atrof-muhitga ta'siri to'g'risidagi xabardorlik ortib borar ekan, iste'molchilar o'zlarining ekologik ongli qadriyatlariga mos keladigan hayotni sug'urtalash siyosatini tobora ko'proq izlamogda. Hayotni sug'urtalovchilar qayta tiklanadigan energiya, kam uglerodli kompaniyalar va yashil obligatsiyalar kabi barqaror loyihalarga sarmoya kiritadigan yashil hayot sug'urtasi mahsulotlarini taklif etmogda. Ushbu siyosatlar mijozlarga atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) mezonlariga yo'naltirilgan portfellarga sarmoya kiritish imkonini beradi va shu bilan birga hayotni qamrab olish hamda ekologik toza investitsiyalarni rag'batlantiradi.

Mulk sug'urtasi. Mulkni sug'urtalash, ayniqsa ekologik toza uylar va binolar uchun, yashil sug'urta bozoridagi yana bir muhim segmentdir. Energiya tejoychi binolarning ko'payishi va barqaror qurilish amaliyotiga qiziqishning ortib borayotgani sababli, yashil uylar va binolarni qamrab oluvchi mulkni sug'urtalash polislariga talab katta. Sug'urtalovchilar quyosh panellari kabi qayta tiklanadigan energiya qurilmalarini, shuningdek, LEED (Energiya va atrof-muhitni loyihalashda yetakchilik) kabi yashil qurilish sertifikatlarini qamrab oluvchi ixtisoslashtirilgan mulkni sug'urtalashni taklif qilmogda. Ushbu siyosatlar nafaqat tuzilmaning o'zini qamrab oladi, balki har qanday barqaror texnologiyalarning yetarli darajada himoya qilinishini ta'minlaydi va shu bilan yashil binolarning o'sishi hamda mulkning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi (4-jadval).

4-jadval. "Yashil sug'urta" global bozor doirasi [2]

Hisobot qamrovi	Tafsilotlar
2023 yilda bozor hajmi	15,3 milliard dollar
2033 yilda bozor hajmi	38,6 milliard dollar
Bozorning o'sish surati 2024-2033 yillar	9,7 %
Eng katta bozor	Shimoliy Amerika
Yopilgan segmentlar	Hayot sug'urtasi, sog'liq sug'urtasi, mulk sug'urtasi, avtomobilsug'urtasi va boshqalar
Qoplangan hududlar	Shimoliy Amerika, Yevropa, Lotin Amerikasi, Osiyo Tinch okeani, Yaqin Sharq va Afrika

Shimoliy Amerika global yashil sug'urta bozorida yetakchilik qilmogda, bu esa yuqori darajadagi xabardorlik va barqaror tashabbuslarni kuchli tartibga soluvchi qo'llab-quvvatlash tufayli katta ulushga ega. AQSh hukumati, xususan, qayta tiklanadigan energiya manbalari va elektr transport vositalarini joriy etishni rag'batlantiruvchi siyosatlarni amalga oshirmogda, bu esa yashil sug'urta mahsulotlariga bo'lgan talabning ortishiga olib kelmogda. Yashil binolar va qayta tiklanadigan energiya loyihalari sonining ortib borishi ushbu mintaqadagi bozorni yanada kuchaytirmogda.

Yevropa ushbu yo'nalishda yaqindan ergashmogda, ko'plab mamlakatlar korxonalar va jismoniy shaxslarni barqaror amaliyotlarni tanlashga undaydigan yashil tashabbuslarni amalga oshirmogda. Yevropa Ittifoqining Yashil kelishuvi va 2050-yilgacha uglerod neytralligiga erishishga qaratilgan e'tibor, ayniqsa Germaniya, Fransiya va Buyuk Britaniya kabi mamlakatlarda yashil sug'urta bozori uchun qulay muhit yaratmogda.

Osiyo-Tinch okeani mintaqasi prognoz davrida eng yuqori o'sish sur'atiga ega bo'lishi kutilmogda. Bu Xitoy, Hindiston va Yaponiya kabi mamlakatlarda daromadning oshishi, urbanizatsiya va atrof-muhit muammolari to'g'risidagi xabardorlikning ortishi bilan izohlanadi. Ushbu hududlarda yashil sug'urta mahsulotlariga talab oshishi kutilmogda, chunki tobora ko'proq iste'molchilar va korxonalar barqaror amaliyotlarni qo'llab-quvvatlamogda.

Lotin Amerikasi hamda Yaqin Sharq va Afrika mintaqalarida yashil sug'urta bozori hali rivojlanish bosqichida, biroq barqarorlikka bo'lgan e'tiborning ortib borishi va yashil siyosatni amalga oshirish ushbu hududlarda bozorni kengaytirish uchun muhim imkoniyatlarni taqdim etmogda.

Yashil sug'urta bozori barqarorlikka tobora ko'proq e'tibor qaratayotgan yirik va o'rta sug'urta kompaniyalarining mavjudligi bilan tavsiflanadi. Ushbu kompaniyalar ekologik toza sug'urta polislariga bo'lgan talabning oshib borayotganini qondirish maqsadida yangi mahsulotlar va xizmatlarni joriy etish orqali innovatsiyalarni amalga oshirmogda. Ko'pgina sug'urtachilar yashil binolar egalari, elektr transport vositalari egalari hamda qayta tiklanadigan energiya loyihalari uchun moslashtirilgan siyosatlarni ishlab chiqmogda.

Etakchi kompaniyalar, shuningdek, yashil tashabbuslar uchun maxsus qamrovni taklif qilish maqsadida davlat idoralari, atrof-muhitni muhofaza qilish tashkilotlari va qayta tiklanadigan energiya kompaniyalari bilan

strategik hamkorlikni rivojlantirishga e'tibor qaratmoqda. Ushbu bozorda raqobat kuchayishi kutilmoqda, chunki ko'proq kompaniyalar yashil sug'urta bozorining imkoniyatlarini tan olib, faoliyatini ushbu segmentga yo'naltirmoqda.

Evergreen Insurance shaxsiy va biznes mijozlari uchun uy, avtomobil va sayohat sug'urtasini taklif etadi. Mukofotning 25 foizi ularning xayriya hamkorlariga, jumladan, Sussex Dolphin Project, Bumblebee Conservation Trust va Wiltshire Wildlife Trust kabi tashkilotlarga yo'naltiriladi. Compass Environmental Services bilan hamkorlik qilib, Aviva tomonidan qo'llab-quvvatlanib, ular yoqilg'i moyini tarqatish kompaniyalari uchun OilShield qoplamasini taqdim etmoqda.

Arma Karma obuna asosida mulkni sug'urtalaydi. Mukofotning 25 foizi mijoz tanlagan xayriya tashkilotiga yo'naltiriladi. Arma Karma Railway Children, Rainforest Trust, ShelterBox va Young Minds kabi xayriya tashkilotlarini qo'llab-quvvatlaydi. Ular Ecologi bilan hamkorlikda 46 ta loyiha doirasida o'z o'rmonlarida 4739 ta daraxt ekishgan. Arma Karma 93,9 ballga ega sertifikatlangan B korporatsiya hisoblanadi (o'rtacha ball 50,9 bo'lsa, bu ko'rsatkich yuqori).

Naturesave va Arma Karma ikkalasi ham Good Shopping Guide axloqiy sug'urtalovchilar ro'yxatida 100 ball to'pagan. Evergreen Insurance esa ikki yil ketma-ket Global Green Business Awards mukofotida "Eng axloqiy sug'urtalovchi" sifatida e'tirof etilgan. Aviva ham Good Shopping Guide axloqiy sug'urtachilar ro'yxatida 83 ball bilan o'rin olgan [5].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa sifatida aytganda, endi yashil sug'urta nima ekanligi va yashil uy sug'urtasiga ega bo'lishning afzalliklari haqida ancha to'liq tasavvurga ega bo'ldik. Shu bilan birga, uy sug'urta polisida nimaga e'tibor berish kerakligi haqida savollar tug'ilishi mumkin. Agar hozir ham, kelajakda ham uyimiz uchun barqarorlikni qo'llashni rejalashtirayotgan bo'lsak, yashil uy sug'urtasini xarid qilishda ba'zi muhim jihatlarni ko'rib chiqish lozim.

Birinchidan, yashil yangilanishlarning qiymatini baholash kerak. Yashil sug'urtani qidirishni boshlashdan oldin, uyda amalga oshirgan yoki rejalashtirayotgan ekologik toza yangilanishlar qiymatini aniqlash muhimdir. Uydagi barqaror xususiyatlar va ular bilan bog'liq xarajatlarni batafsil inventarizatsiya qilish kerak. Bu esa investitsiyalarni yetarli darajada himoya qilish uchun zarur bo'lgan qoplash chegaralarini belgilashga yordam beradi.

Ikkinchidan, nufuzli sug'urta provayderini tanlash zarur. Barcha sug'urta provayderlari yashil sug'urta imkoniyatlarini taklif etavermaydi. Shu sababli, ekologik xavfsiz qamrov bo'yicha tajribaga ega bo'lgan nufuzli sug'urtalovchini izlash muhim ahamiyatga ega. Yashil siyosatga ixtisoslashgan sug'urtachilarni yoki qo'shimcha "yashil" qoplamani taqdim etadigan kompaniyalarni tanlash tavsiya etiladi. Masalan, ekologik toza almashtirish materiallarini tasdiqlovchi sug'urtachilar yoki yashil uylar uchun chegirmalar beruvchi kompaniyalar. Traveller's kompaniyasi, masalan, uyi LEED sertifikatiga ega mijozlarga siyosat narxidan 5 foiz chegirma taklif qiladi.

Uchinchidan, siyosat tafsilotlarini diqqat bilan ko'rib chiqish zarur. Potensial sug'urtachilar ro'yxatini tuzgandan so'ng, qoplash chegaralari, chegirmalar va yashil yangilanishlar bilan bog'liq istisnolarni diqqat bilan o'rganish kerak. Siyosat barqarorlik maqsadlaringizga mos kelishiga va ekologik toza qo'shimchalar qiymatini yetarli darajada qamrab olishiga ishonch hosil qilish muhimdir.

Barqarorlikka tobora ko'proq e'tibor qaratilayotgan dunyoda uyingizga kiritgan ekologik toza investitsiyalarni himoya qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Yashil sug'urta sizning barqaror yangilanishlaringizni kutilmagan hodisalardan himoya qilib, xotirjamlikni ta'minlaydi. Yashil sug'urta qoplamasi bo'yicha tajribaga ega sug'urtalovchini tanlab, siyosat tafsilotlarini sinchkovlik bilan ko'rib chiqsangiz hamda sug'urta qoplamangizga bo'lgan ehtiyojlaringizni baholasangiz, atrof-muhitga bo'lgan sadoqatingizning yaxshi himoyalanganligini bilgan holda, barqaror kelajakka ishonch bilan qadam qo'yishingiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. James Darley. Top 10: Green Insurance Companies. February 13, 2025. <https://insurtechdigital.com/articles/top-10-green-insurance-companies>.
2. Green Insurance Market (By Type: (Life Insurance, Health Insurance, Property Insurance, Auto Insurance, Others), By Application: (Individual, Business, Government), By Region) - Global Market Size, Share, Growth, Trends, Statistics Analysis Report, By Region, And Forecast 2024-2033. <https://datahorizonresearch.com/green-insurance-market-43221>
3. Green insurance. <https://www.iii.org/article/green-insurance>
4. Erin Osterhaus. What is Green Insurance, and Do You Need It? 22.04.2024. <https://www.goamplify.com/blog/homebuying/green-insurance/>
5. Annette Clubley. What is green insurance? 24.02.2023. <https://www.bluepatch.org/what-is-green-insurance/>
6. Solomiia Perviznyk. Green insurance: how to reach Net Zero for insurers. 24.01.2025. <https://claimscarbon.com/blog/green-insurance-how-to-reach-net-zero-for-insurers>
7. Muallif tomonidan ishlab chiqilgan

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025-yil. navbatdan tashqari son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

